

УДК 2(477)(092)«1697/1711»МАКСИМОВИЧ

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2024.33.310061](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2024.33.310061)

ВСЕВОЛОД ЛАНІН

ORCID: 0009-0004-5896-3237

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ПРОСВІТНИЦЬКО-БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІОАННА МАКСИМОВИЧА 1697-1711 РР.: ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ПЕРІОД

У статті розглянуто період життєвого шляху Іоанна Максимовича з 1697-1711 рр., який припадає на часи його активної діяльності на Чернігівській кафедрі. Наголошено на значущості його власних зусиль у сприянні розвитку освіти та просвітництва: заснування Чернігівського колегіуму; літературна та перекладацька діяльність □ фінансування та утримання бібліотеки та єпархіальної типографії й ін. У статті проаналізовано багатий досвід просвітницько-благодійної діяльності Іоанна Максимовича у підтримці освіти Чернігівської єпархії, її духовному та культурному розвитку на початку XVIII століття.

***Ключові слова:** Іоанн Максимович, історико-педагогічний досвід, просвітницько-благодійна діяльність, духовно-моральне виховання, освіта, Чернігівський колегіум, 1697-1711 рр.*

Постановка проблеми. У статті висвітлено досвід просвітницько-благодійної діяльності Іоанна Максимовича на Чернігівській кафедрі, його роль у духовному та культурному розвитку Чернігівської єпархії початку XVIII століття.

Аналіз досліджень. Іоанн Максимович – талановитий педагог, місіонер, просвітник, активний громадський та церковний діяч, літератор. Персоналія Іоанна Максимовича, його біографія, творча спадщина привертають увагу багатьох дослідників. Висвітлення його життєвого і творчого шляху присвятили свої праці А. Карпінський, М. Скосирев, А. Сулоцький, А. Юр'євський та ін., творчій літературній спадщині присвячені праці К. Борисенка, С. Журавльової, О. Заська, В. Половця та ін. Громадсько-просвітницька діяльність Іоанна Максимовича стала об'єктом наукових пошуків О. Кивлюка, С. Мащенко, С. Павленка, О. Травкіної та ін., церковна і культурна діяльність просвітника привертала увагу М. Абрамова, М. Денисова, Є. Поселяніна, С. Фомина та ін.

Мета дослідження – розкрити досвід просвітницько-благодійної діяльності Іоанна Максимовича в період 1697-1711 рр. на Чернігівській кафедрі.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі визначених нами критеріїв: 1) тогочасна соціально-економічна та політична обстановка; 2) трансформація педагогічних поглядів та ідей Іоанна Максимовича; 3) превалювання в його роботі різних видів діяльності – обґрунтовано другий етап розвитку провідних теоретичних ідей Іоанна Максимовича щодо духовно-морального виховання особистості, який припадає на Чернігівський період життя просвітника. Тож, дана стаття присвячена розкриттю просвітницько-благодійницької діяльності, яка з-поміж інших превалювала в роботі Іоанна Максимовича у цей період. Нижня межа етапу – 1697 р. – обґрунтована висвяченням Іоанна Максимовича у сан архієпископа Чернігівського; верхня межа – 1711 р. – визначена його еміграцією до Московщини.

Як переконають результати наукових пошуків, просвітницько-благодійна діяльність Іоанна Максимовича реалізовувалася через фінансову і матеріальну підтримку розбудови і становлення духовного навчального закладу у Чернігові та подальшу його трансформацію в духовну колегію; типографічну роботу; літературну та перекладацьку діяльність.

Іоанн Васильківський (Максимович) – церковний діяч, педагог, богослов, місіонер, духовний письменник. Народився у 1651 р. в місті Ніжин на Чернігівщині в шляхетній родині Максима та Єфросинії Васильківських. Його батько, Максим Васильківський походив з міста Василькова під Києвом та був людиною заможною, займався торгівлею в Ніжині у 1650-х рр., а також мав у відкупі (в оренді) різноманітні прибуткові справи. Максима Васильківського в той час прозивали «орендарем Печерським» та «Києво-Печерським обивателем», оскільки в той час він мешкав у Києві та орендував млини та шинки, що належали Києво-Печерській Лаврі. Припускаємо, що через це родина Васильківських потрапила до Ніжина тому, що в межах Ніжинського полку були маєтності Лаври, які наглядав батько. Про матір майбутнього архієрея майже нічого не відомо. Є свідчення, що Єфросинія

Васильківська разом зі своїм чоловіком жертвувала кошти на будівництво та оздоблення Божих храмів. Іоанн був старшою дитиною в родині, мав десятьох братів (Морозов, 2011). Початок 1697 р. став поворотним моментом у його житті – 10 січня Іоанн Максимович був висвячений у сан архієпископа Чернігівського, де й прослужив більше 14 років та став гідним наступником Феодосія Углицького (він був прихильником незалежності Української Церкви).

У період з 1697 до 1710-х рр. на українських землях відбулися ключові історичні події, які визначили їх подальший розвиток на декілька століть. Під владою Петра I частина українських земель була втягнута у Північну війну та втратила свою автономію. Поза військовими та політичними подіями, важливо відзначити культурні аспекти часу: на теренах Київщини та Лівобережної України розвивалися культурні центри та освітні установи. Під впливом реформ була започаткована модернізація освіти, що сприяло заснуванню перших шкіл та друкарень; відбувалися важливі зміни у суспільстві, освіті, культурі, які сформували основи для їх подальшого розвитку.

Ця тенденція була характерна і для Чернігівщини. Іоанн Максимович, очоливши єпархію, намагався слугувати прикладом архіпастиря для своїх підлеглих. Його життя, за словами Філарета Чернігівського, було сповнене чеснот та повчальним для багатьох із чернігівської пастви: «Многие предражайшие добродетелей своих таланты, – такими словами зверталися чернігівці до Іоанна після його від'їзду до Тобольська, – нам в подражание, яко отец чадом, яко пастырь овцам, яко владыка рабам своим остави ваша архипастырская святыня, глаголя к нам словесы Христовы: образ дах вам, да якоже Аз сотворих, и вы творите». Іоанн Максимович, будучи зразком для своєї пастви, ставив за мету зробити якомога більше для неї. Після свого висвячення збудував кам'яний архієрейський будинок у Чернігові, за його ініціативи у 1700 р. при кафедральному Борисоглібському монастирі на базі слов'яно-латинських шкіл було засновано колегіум, який став підготовчою базою для Києво-Могилянської академії. За досить короткий час (10 років) семінарія вийшла на високий рівень. В цей час, при Болдинському монастирі Максимович відроджує друкарню, в якій згодом вийшли в світ майже всі його твори.

Чернігівський колегіум поряд з Києво-Могилянською академією та Харківським колегіумом був одним із визначних осередків просвіти і культури XVIII століття в Україні. Це був перший навчальний заклад вищого рівня на Лівобережній Україні. Процес становлення Чернігівського колегіуму, як навчальної установи, тривав декілька років. Це відображається не лише в недостатці коштів та навчальних приміщень, а й тим, що в колегіумах переважала не предметна, а класна система викладання предметів. Починаючи з 1700 р. по 1705 р. протягом чотирьох років у Чернігівському колегіумі було відкрито 4 класи: три граматичні та клас поетики. В 1705 р. три класи мали наступні назви: *schola infima*, *schola grammatica* та *schola syntaxis*. Історики педагогіки Я. Звігальський та М. Іванов вважали його одним із перших навчальних закладів, що випускав педагогів на українських землях (Звігальський, с. 262). Новостворений навчальний заклад на тривалий час отримав назву «Архієпископо-Максимовичівським Чернігівським» (лат. *Archiepiscopo Maximowitano Czernihowiac*). Викладання предметів велось латинською мовою (в той час вона вважалася мовою науки). Через те, що її вивчення вимагало певного рівня підготовки, на навчання до колегіуму приймали учнів, які вміли писати і читати рідною мовою. Діяльність Чернігівського колегіуму та його функціонування протягом всього століття, слугували взірцем та прикладом для наслідування у сфері просвітництва в тодішній Гетьманщині, а згодом і на українських землях у складі Російської імперії. Колегіум відіграв важливу роль у становленні вищої педагогічної освіти. Педагогічні ідеї його засновників Л. Барановича, І. Максимовича, А. Стаховського, І. Галятовського та ін. увійшли до скарбниці педагогічної думки і заклали підвалини вищої освіти. Завдяки наявності діючих навчальних програм та принципам своєї організації, колегіум відповідав рівням усіх західноєвропейських колегіумів та університетів. Чернігівський колегіум належить до перших навчальних закладів, які готували педагогів. Він став однією із провідних духовних шкіл на українських землях. Колегіум здобув неабияку популярність не лише на місцевому рівні, але й за межами своєї території.

Чернігівська друкарня при Чернігівському колегіумі, котру відкрив архієпископ Лазар Баранович у 1679 р., поновила свою діяльність при Троїцько-Іллінському монастирі в період архієрейства Іоанна Максимовича. В цей час тут друкуються численні книги, зокрема навчальні посібники, церковні книги та твори української літератури, які відрізнялися якісним оформленням. При дієвій підтримці гетьмана Івана Мазепи, єпископ Іоанн Максимович розгорнув активну книговидавничу діяльність, проявивши себе не лише талановитим богословом, але й духовним поетом. Діяльність друкарні Чернігівського колегіуму в кінці XVII – початку XVIII століття, дозволила Чернігову складати конкуренцію з іншими містами. Функціонування власної друкарні дало можливість не лише забезпечити доступ до знань та літературних творів, але й сприяло збереженню та поширенню освіти, підвищенню освітнього та духовного рівня серед населення тощо. На початку XVIII століття Чернігівська друкарня за величиною продукції поступалася лише Києву.

Саме в цей період Максимович розпочав свою творчість, в цей час він писав та перекладав повчальні твори. Потреба публікувати свої праці була забезпечена не лише фінансовими можливостями, але й усвідомленням значимості власної праці. У «Подорожньому із Чернігова в Сибір» (1712 р.) Максимович потім напише: «Токмо не подобает во празности жити, долженствует всяк к трудом руку приложить» (Попович). Роздуми про користь, необхідність праці та діяльність добрих справ входили в ідейний контекст епохи (XVII–XVIII століття). Про свої твори Максимович пише, що вони «всякому чину на пользу без меры пристойны» (Бусыгин, 2010, с. 224). Під терміном «чин» у цьому контексті слід розуміти не стільки ієрархічну, скільки соціальну роль, яка поширюється на всі трактування: автор припускає, що його твори принесуть користь кожній людині, яка буде їх читати. Вважається, що вчителем Іоанна, у якого він запозичив характерну для українського бароко XVII століття «установку на самоцінність вірша», був Лазар Баранович. Тому праці Іоанна Максимовича виділяються декларативною відмовою від оригінальної творчості. Це пояснюється тим, що ним зроблено немало перекладів з творів як класичних православних богословів, так і сучасних йому авторів.

У Чернігові з-під його пера вийшло до восьми творів, серед яких: «Феатрон повчальний» або «Зерцало від Писання Божественного» (1705 р.). Цей твір є зразком доробку польського каноніка Амвросія Марліана «Театр політичний». Твір, вплив якого відчутний у кожному рядку, присвячений генеральному судді Василю Кочубею, відтворює всі труднощі його життя, як в родині, так і в суспільстві. За формою це відзначається як проповідь, яку автор написав, перебуваючи на посаді проповідника Києво-Печерського монастиря. Художньо цей твір ґрунтується на ідеях Іоанна Златоуста про божественне походження світу (Половець, 2016).

У наступній роботі автора «Алфавіт, складений від писань» (1705 р.), подаються короткі життєписи святих і пустельників, а також їх вислови, викладені силабічними віршами (з однаковою кількістю складів у віршованих рядках). «Алфавіт розпочинається Літургією – головною богослужбою, під час якої здійснюється таїнство церкви – причастя або евхаристія. У віршованій формі автор висловлює подяку Богу за спасіння роду людського від гріха, прокляття і смерті, за жертву, принесену його сином, Ісусом Христом. Автор підкреслює, що це велике таїнство любові Бога до людини було оголошене самим Ісусом Христом на Тайній вечері (Половець, 2016).

У наступному творі «Роздуми про молитву «Отче Наш»» (1709 р.) Іоанн Максимович подає віршований виклад різних тлумачень молитви. Зазначається, що цю молитву називають Господньою, оскільки сам Господь передав її своїм учням, коли вони просили навчити їх, як правильно молитися. Таким чином, ця молитва вважається основною для всіх християн. Іоанн Максимович роз'яснює свій пастві значення кожного рядка цієї молитви та пов'язує їх з історичними подіями в житті українського народу. Наприклад, однією з таких подій є гетьманування Івана Скоропадського, обраного гетьманом Лівобережної України у місті Глухові 6 листопада 1708 року, який вірою та правдою служив царському уряду (Половець, 2016).

Здебільшого літературно-богословські праці Іоанна Максимовича – це перекладені у прозово-віршовану форму біблійні та повчальні тексти, богословсько-філософські приповіді та компіляції, розраховані на широке коло читачів, зокрема – на студентів Чернігівського Колегіуму, як про це писав сам автор у передмові до «Алфавіту»: «Се ти Черніговські Афины духовну предлагают трапезу, книгу рифмо словну» (Морозов, 2011). Варто зазначити, що російські автори критично ставилися до літературно-богословських вправ Іоанна Максимовича. Наявність у його працях прямих запозичень з творів західних авторів нерідко трактувалися як ересь і пряме відхилення від православ'я. На цій підставі ряд книг, зокрема «Богомисліє» та «Осьмь євангельских блаженств» були заборонені царським указом від 1720 р. як такі, що неузгоджуються з московським віровченням. Лише після доповнення тексту присвяченням царю «Богомисліє» знову надрукували. Про наявність західних впливів у творчості Іоанна Максимовича писав свого часу і відомий історик церкви архієпископ Філарет Гумілевський: «У мові творів Максимовича, як у мові й інших південних (себто – українських) сучасників, багато слів і зворотів латинських, польських, простонародних; вірші – силабічні, але за змістом вони заслуговують уваги, дихають щирим благочестям, з думками повчальними й розумними» (Морозов, 2011).

Аналіз творчості Іоанна Максимовича свідчить про те, що він був освіченою особистістю з великим досвідом у взаємодії з людьми. Автор володів глибоким розумінням Священного Писання та створення Бога, а також проявляв широке пізнання в історії, грецькій та римській старожитності та язичницькій міфології. Його невтомна працездатність на літературному полі збагатила духівництво та паству через його наставницькі твори, які внесли вагомий внесок у богословську теорію церковних проповідей та мали вплив на соціальні відносини в тогочасному суспільстві.

Не меншого розквіту набуває розвиток і бібліотеки. Як зазначає дослідник В. Половець: просвітитель не втрачав нагоди приурочити до тієї чи іншої події випуск книги. Це були збірники, які містили як прозові, так і віршовані твори, як оригінальні, так і авторизовані переклади. Твори, видані колегіумом,

переклади праць європейських письменників, богословів, над якими працював Іоанн Максимович, залишили помітне відображення у літературі XVIII століття, й нині займають вагоме місце серед творів богословської літератури (Половець, 2016). Як стверджує дослідниця О. Травкіна, бібліотечне зібрання до нашого часу не збереглося, і єдиним джерелом інформації про його кількісний та якісний склад залишається рукописний каталог бібліотеки спадкоємиці колегіуму – Чернігівської духовної семінарії, впорядкований у першій чверті XIX століття. Згідно з каталогом у бібліотеці нараховувалося понад вісім тисяч назв книг та журналів латинською, церковнослов'янською, французькою, німецькою, польською, англійською та італійською мовами. Насправді, книг було більше, адже чимало видань складалося з кількох, а то й багатьох томів (Травкіна, 2007, с. 88). Іоанн Максимович активно працював над розширенням бібліотеки при Чернігівському колегіумі. Бібліотека нараховувала понад тисячу томів книг і рукописів. Вона стала важливим хабом, де зберігалися праці (рукописи, друковані видання, переклади та ін.) вихованців та викладачів колегіуму. Серед них – релігійні тексти, філософські твори, зокрема й самого Іоанна Максимовича. Інтерес Максимовича до західної теології викликав підозри серед духівництва. Деякі сучасники Іоанна Максимовича висловлювали своє невдоволення через його захопленість творами католицьких авторів. Через це, деякі твори Іоанна Максимовича протягом тривалого часу залишалися неопублікованими або оголошувалися забороненими. Це пояснювалося наявністю в них поглядів, які не відповідають православному віровченню. Однак, Іоанн Максимович, будучи високо освіченою людиною, розумівся на питаннях віровчення та міг відрізнити православну думку від того, що вважалося ересю. Оскільки погляди автора, які були відмінні від православного віровчення не брались до уваги під час перекладення. Православ'я не заважало йому для своїх перекладів брати протестантські та католицькі твори західноєвропейських богословів Бенедикта Хефтена, Єремії Дрекслея, Іоанна Герхарда та ін.

Висновок. У ході дослідження проаналізовано досвід просвітницько-благодійної діяльності Іоанна Максимовича протягом 1697-1711 рр. на Чернігівській кафедрі. За час свого архієпископства Іоанн Максимович зробив значний внесок у розвиток національної освіти. А саме через:

– фінансову та матеріальну підтримку розбудови та становлення Чернігівського колегіуму; розвитку книговидавничої діяльності, залучаючи меценатів, просвітників громадських діячів та ін. (Відкриття Чернігівського колегіуму сприяло розквіту просвітницької діяльності Іоанна Максимовича на українських землях: він стає одним із перших викладачів у новоствореній колегії; дбає про викладацький склад свого навчального закладу, запрошує найкращих викладачів із Києва, направляє вихованців колегіуму на навчання у Києво-Могилянську академію із зобов'язанням повертатися назад після її закінчення; керує типографією при Болдинському монастирі, де друкуються богословські книги, навчальні посібники, переклади з латини та ін.);

– поповнення та збагачення єпархіальної Чернігівської бібліотеки, як своїми працями, так і трудами/роботами/творами тогочасних просвітників, а також власну перекладацьку діяльність. Літературна спадщина Іоанна Максимовича є досить багатою та різноманітною (поетичні твори, переклади з латинської, німецької мов та ін.) й нараховує понад 10 книг. Варто зауважити, що поетичні твори мислителя мають морально-дидактичний характер, містять багато висловів повчального характеру, закликів виховувати в молоді чистоту думок, бажання робити добрі справи, повагу до батьків, слухняність, милосердя, стриманість. Релігійні та моральні мотиви пов'язуються із загальнолюдськими поглядами та нормами поведінки особи в суспільстві. Іоанн Максимович як мету виховання розглядав формування високоінтелектуальної, моральної і працьовитої особистості. Він наголошував на прямій залежності долі людини від характеру її виховання, а не лише від волі Божої; взаємозв'язку моральних та релігійних мотивів із загальнолюдськими поглядами на норми поведінки особистості в суспільстві; єдності навчання і виховання тощо.

Список використаних джерел

- Бусьгин, В. (2010). Іоанн (Максимович). В кн. *Православная энциклопедия* (Т. 23. с. 219-230). Москва.
- Житіє святителя Іоанна (Максимовича), Митрополита Тобольського и Сибирського.* Взято з <https://afanasiy.net/zhytie-svyatytelya-ioanna-tobolskago?ysclid=lrjyp5cmf2239701520>
- Звігальський, Я., Іванов, М. (1927). *Професійна освіта на Україні*. Харків: Народний комісаріат освіти УСРР.
- Морозов, С. (2011). *Акафіст святителю Іоанну Тобольському, чудотворцю. Святитель народився у Ніжині.* До 360-річчя від дня народження. Взято з http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1802/1/tabolski_bl.pdf
- Морозов, С. *Святитель народився в Ніжині (Життя та діяльність митрополита Іоанна Максимовича, Святителя Тобольського).* Взято з <https://nigin-museum.do.am/publ/1-1-0-23>
- Половець, В. (2016). Іоанн Максимович: Соціальні аспекти творчості (1651-1715). *Сіверянський літопис*, 2, 41-47. Взято з

https://shron1.chtyvo.org.ua/Polovets_Volodymyr/Ioann_Maksymovych_sotsialni_aspekty_tvorchosti_1651__1715.pdf

- Попович, А. (2021). «Путник» Иоанна Тобольского (Максимовича): Частный человек на фоне сотворения империи. В кн. *Летняя школа по русской литературе* (Т. 17, № 2. с. 129-153). Взято з https://www.academia.edu/61497974/Попович_А_И_Путник_Иоанна_Тобольского_Максимовича_частный_человек_на_фоне_сотворения_империи_Летняя_школа_по_русской_литературе_Т_17_2021_2_С_129_153_Doi_10_26172_2587_8190_2021_17_2_129_153
- Травкіна, О. (2007). Бібліотека Чернігівських Атен за архівними джерелами. *Сіверянський архів*, 1, 104.

References

- Busygin, V. (2010). Ioann (Maksimovich) [John (Maksimovich)]. In *Pravoslavnaya entsiklopediya [Orthodox Encyclopedia]* (Vol. 23. pp. 219-230). Moskva [in Russian].
- Morozov, S. (2011). *Akafist svyatitelyu Ioannu Tobolskomu, chudotvortsyu. Svyatitel narodivsyu u nizhini [Akathist to Saint John Tobolsky, the miracle worker. The saint was born in Nizhyn]*. Do 360-richchya vid dnya narodzhennya. Retrieved from http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1802/1/tobolski_bl.pdf [in Ukrainian].
- Morozov, S. *Svyatitel narodivsyu v Nizhini (Zhittya ta diyalnist mitropolita Ioanna Maksimovicha, Svyatitelya Tobolskogo) [The Saint was born in Nizhyn (Life and activities of Metropolitan John Maksymovych, Saint of Tobolsk)]*. Retrieved from <https://nigin-museum.do.am/publ/1-1-0-23> [in Ukrainian].
- Polovets, V. (2016). Ioann Maksimovich: Sotsialni aspekti tvorchosti (1651-1715) [Ioann Maksymovych: Social aspects of creativity (1651-1715)]. *Siveryanskiy litopis [Severyan Chronicle]*, 2, 41-47. Retrieved from https://shron1.chtyvo.org.ua/Polovets_Volodymyr/Ioann_Maksymovych_sotsialni_aspekty_tvorchosti_1651__1715.pdf [in Ukrainian].
- Popovich, A. (2021). «Putnik» Ioanna Tobolskogo (Maksimovicha): Chastnyiy chelovek na fone sotvoreniya imperii [“The Traveler” by John of Tobolsk (Maksimovich): A private person against the backdrop of the creation of an empire]. In *Letniaia shkola po russkoi literature [Summer school on Russian literature]* (Vol. 17, № 2, pp. 129-153). Retrieved from https://www.academia.edu/61497974/Попович_А_И_Путник_Иоанна_Тобольского_Максимовича_частный_человек_на_фоне_сотворения_империи_Летняя_школа_по_русской_литературе_Т_17_2021_2_С_129_153_Doi_10_26172_2587_8190_2021_17_2_129_153 [in Russian].
- Travkina, O. (2007). Biblioteka Chernigivskih Aten za arhivnimi dzherelami [Library of Chernihiv Athens according to archival sources]. *Siveryanskiy arhiv [Severyan Chronicle]*, 1, 104 [in Ukrainian].
- Zvigalskiy, Y., & Ivanov, M. (1927). *Profesiyna osvita na Ukrayini [Professional education in Ukraine]*. Kharkiv: Narodnyi komisariat osvity USRR [in Ukrainian].
- Zhitie svyatitelya Ioanna (Maksimovicha), Mitropolita Tobolskago i Sibirskago [Life of St. John (Maximovich), Metropolitan of Tobolsk and Siberia]*. Retrieved from <https://afanasiy.net/zhytie-svyatyatelya-ioanna-tobolskago?ysclid=lrjyp5cmf2239701520> [in Ukrainian].

LANIN V.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

EDUCATIONAL AND CHARITABLE ACTIVITIES OF IOANN MAXIMOVICH 1697-1711: CHERNIHIV PERIOD

The life and activities of Ioann Maxymovych (1651-1715), a prominent church figure and writer, have repeatedly attracted the attention of researchers. A significant number of investigations are dedicated to his biography and creative works. Almost his entire life was associated with Ukraine. Ioann Maxymovych – educator, church figure, missionary, spiritual writer, Archbishop of Chernihiv and Novgorod-Siversky, Metropolitan of Tobolsk, belongs to the ranks of saints, enlightener of the peoples of Siberia, founder of the first higher education institution on the Left-Bank of Ukraine – Chernihiv Collegium.

The article considers the period of life of Ioann Maximovich from 1697-1711, which falls on the time of his active work at the Chernihiv department. The importance of his own efforts in promoting the development of education and enlightenment was emphasized: the establishment of the Chernigov Collegium; literary and translation activities; funding and maintenance of the library and diocesan typography, etc. The article analyzes the rich experience of educational and charitable activities of Ioann Maksimovich in supporting the formation of the Chernihiv diocese, its spiritual and cultural development at the beginning of the 18th century.

Key words: *Ioann Maksimovich, historical and pedagogical experience, educational and charitable activities, spiritual and moral education, education, Chernihiv Collegium, 1697-1711.*

Стаття надійшла до редакції 09.05.2024 р.